

UNIVERZA V MARIBORU

EVALVACIJSKO POROČILO

December 2013

Evalvacijska skupina:
Kerstin Norén, predsednica
Gerard Wrixon
Simona Lache
Dan Derricott/Jacob Müller
Fabrice Hénard, koordinator

Vsebina

1. Uvod.....	3
2. Vodenje in institucionalno odločanje	6
3. Pedagoški proces.....	10
4. Raziskovanje.....	14
5. Prispevek k družbi.....	17
6. Kultura kakovosti	19
7. Intemacionalizacija.....	22
8. Zaključek.....	23

1. Uvod

Pričujoče poročilo je rezultat evalvacije Univerze v Mariboru, ki je potekala leta 2013 v okviru Programa institucionalnih evalvacij (IEP) Evropskega združenja univerz (EUA). Univerzo smo obiskali marca in junija 2013. Evalvacijska skupina je upoštevala tudi pretekle evalvacije opravljene leta 1998 in 2004.

1.1. Program institucionalni evalvacij

Program institucionalnih evalvacij (IEP) je neodvisna članska storitev Evropskega združenja univerz (EUA), ki opravlja evalvacije, da bi sodelujoče institucije podprli pri razvoju strateškega upravljanja in interne kulture kakovosti. IEP je polnopravna članica Evropskega združenja za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (ENQA) in Evropskega registra zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu (EQAR).

Značilnosti programa:

- velik poudarek na fazi samoevalvacije
- evropska perspektiva
- strokovni pristop
- podpora izboljšavam

Program ocenjuje institucijo kot celoto in ne posameznih študijskih programov. Osredotoča se na:

- proces odločanja, institucionalne strukture in učinkovitost strateškega upravljanja
- ustreznost internega procesa zagotavljanja kakovosti in obseg, v katerem se ti rezultati uporabljajo v procesu odločanja in strateškem upravljanju ter pomanjkljivosti teh internih mehanizmov

Evalvacijo vodijo štiri ključna vprašanja, ki temeljijo na pristopu »primernosti za namen«:

- Kaj želi institucija doseči?
- Kako skuša to doseči?
- Kako ve, ali je pri tem uspešna?
- Kakšne spremembe uvaja, da bi izboljšala situacijo?

1.2. Univerza v Mariboru

Mesto Maribor, sedež ene izmed treh slovenskih univerz, se v zgodovinskih zapisih prvič pojavi leta 1254.

Neposredni predhodnik današnje Univerze v Mariboru je Združenje visokošolskih zavodov Maribor, ki je bilo ustanovljeno leta 1961 in je združevalo prve višje strokovne šole, ki so bile ustanovljene med leti 1959 in 1961. Prva med njimi je bila dvoletna Višja komercialna šola.

Organizacijski model ter povezava s šolami in drugimi subjekti sta bila podobna univerzi. Potem ko so se posamezne šole razvile v fakultete, je iz združenja nastala univerza. Leta 1975 ji je skupščina Socialistične republike Slovenije podelila status univerze.

Sčasoma so nastale naslednje fakultete: Ekonomsko-poslovna fakulteta, Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo, Fakulteta za energetiko, Fakulteta za strojništvo, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Fakulteta za logistiko, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Fakulteta za organizacijske vede, Fakulteta za strojništvo, Fakulteta za turizem, Fakulteta za varnostne vede, Fakulteta za zdravstvene vede, Filozofska fakulteta, Fakulteta za medicino, Pedagoška fakulteta, Pravna fakulteta. Druge članice univerze: Univerzitetna knjižnica Maribor in Študentski domovi.

Nekatere fakultete imajo sedež izven Maribora. Fakulteta za kmetijsko in biosistemske vede ima sedež v Hočah, Fakulteta za organizacijske vede v Kranju, Fakulteta za varnostne vede v Ljubljani, Fakulteta za logistiko v Celju in Krškem, Fakulteta za energetiko v Krškem in Velenju, Fakulteta za turizem pa v Brežicah. Preostale fakultete se nahajajo v Mariboru.

Univerza v Mariboru sodeluje z mednarodnimi visokošolskimi zavodi in akademskimi združenji. Sodelovanje poteka v obliki različnih aktivnosti, ki segajo od študijskih obiskov do skupnih raziskovalnih projektov. UM aktivno sodeluje v različnih zvezah in multilateralnih programih sodelovanja, vključno s Programom vseživljenjskega učenja, TEMPUS-om, CEEPUS-om in Sedmim okvirnim programom.

Univerza v Mariboru nudi študijske programe za pridobitev diplome in programe za izpopolnjevanje za pridobitev certifikatov. Študijski programi so dodiplomski (univerzitetni in visokošolski strokovni) in podiplomski (druga in tretja stopnja) ter redni in izredni. UM je študijske programe prilagodila zahtevam bolonjskega procesa. V študijskem letu 2011/2012 je bilo na UM vpisanih 16.481 dodiplomskih in 3544 podiplomskih študentov. V letu 2012 je bilo na UM 889 pedagoških delavcev, od katerih je bilo 16.5% rednih profesorjev.

1.3. Proces samoevalvacije

Rektor Univerze v Mariboru prof. dr. Danijel Rebolj je 19. 10. 2012 imenoval samoevalvacijsko skupino za potrebe IEP evalvacije, ki jo sestavljajo: prof. dr. Bojan Borstner (FF), vodja, prof. dr. Marko Marhl (PEF), koordinator priprave samoevalvacijskega poročila v pisni obliki, prof. dr. Samo Kralj (FNM), član, prof. dr. Zoran Ren (FS), član, prof. dr. Rajko Knez (PF), član, doc. dr. Lučka Lorber (FF), članica, prof. dr. Samo Bobek (EPF), član, izr. prof. dr. Zoran Novak (FKKT), član, Iztok Slatinek (Rektorat, Center za razvoj kakovosti), član, mag. Dunja Legat (UKM), članica, Rok Hržič (študent - MF), član in Rok Dolinšek (študent – FG), član. Mag. Hermina Pika Radmilovič (Rektorat, Center za razvoj kakovosti) je bila imenovana za koordinatorico celotnega projekta IEP evalvacije.

Delo je potekalo v sodelovanju z organi in zaposlenimi na UM. Vmesna poročila in končne verzije so bile predstavljene na različnih sestankih na ravni univerze in fakultet.

Izbor članov samoevalvacijske skupine je bil pravičen, saj odraža uravnoteženo zastopanost struktur UM ter razpon njihovega strokovnega znanja in izkušenj znotraj institucije.

Samoevalvacijsko poročilo UM je bilo zelo kakovostno in dosledno. Prav tako pozdravljamo udeležbeni pristop, ki ga je ubrala UM. Poročilo, ki je zelo natančno, nam je bilo v veliko pomoč.

1.4. Evalvacijska skupina

Člani skupine:

- Kerstin Norén, rektorica, Univerza West, Švedska, vodja skupine
- Gerard Wrixon, bivši rektor, Univerza Cork, Irska
- Simona Lache, prorektorica, Univerza v Brasovu, Romunija
- Dan Derricott, študent, Univerza Lincoln, Združeno kraljestvo (prvi obisk)
- Jacob Müller, študent, Univerza v Potsdamu, Nemčija (drugi obisk)
- Fabrice Hénard, visokošolski svetovalec, Learning Avenue Consultancy, koordinator skupine

Dan Derricott se ni mogel udeležiti drugega obiska, zato ga je zamenjal Jacob Müller.

Zahvaljujemo se rektorju prof. dr. Danijelu Rebolju in Hermini Piki Radmilovič, koordinatorki IEP evalvacije, ter prorektorjem, vodstvenim uslužbencem, senatorjem, dekanom, študentom, strokovnim delavcem in interesnim skupinam, ki so v svoje delo vložilo zelo veliko truda in nam pomagali, da smo si ustvarili sliko o delovanju, strategijah in izzivih Univerze v Mariboru. Zelo hvaležni smo za prisrčno dobrodošlico, ki smo je bili deležni s strani akademske skupnosti.

2. Vodenje in institucionalno odločanje

2.1. Univerza s širokim mandatom

Poslanstvo Univerze obsega širok spekter vrednot (npr. iskrenost, radovednost, kreativnost, svoboda duha, sodelovanje in izmenjava spoznanega v znanosti, umetnosti in izobraževanju) in vključuje različne cilje, ki odsevajo humanistični pristop (skrb za človeka in trajnostni razvoj, kultura dialoga, kakovost bivanja in globalna pravičnost). Znotraj institucije ta globalna naravnost ni sporna in večina profesorjev ter študentov deli humanistično filozofijo. Prepričani so v evropsko dimenzijo univerze. Kljub temu pa je to poslanstvo na ravni fakultet različno razumljeno. V samoevalacijskem poročilu je navedeno, da ima »UM široko zastavljeno vizijo in poslanstvo, ki omogoča fakultetam in ostalim članicam, da znotraj tega specificirajo svojo vizije in cilje delovanja«. Univerza omogoča fakultetam in drugim članicam (Univerzitetna knjižnica in Študentski domovi), da same opredelijo svojo vizijo in cilje, ki pa morajo biti v skladu s poslanstvom Univerze, čeprav je le-to zelo ohlapno opredeljeno. Univerza v Mariboru si prizadeva, da bi bila drugačna od ostalih nacionalnih in regionalnih univerz, vendar ji preširoko zastavljeno poslanstvo onemogoča, da bi ustvarila enotno identiteto in izvajala krovno strategijo.

Cenimo prizadevanja univerze, da bi opredelila specifične strategije, npr. za na področju raziskovanja, internacionalizacije ali evropskih integracij. Želeli bi izpostaviti vrsto strategij fakultet, ki se izvajajo v skladu s poslanstvom. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da združevanje tovrstnih strategij le redko privede do enotne strategije univerze. Zaradi tega svetujemo, da se večjo pozornost nameni doslednosti fakultetnih strategij.

Univerza v Mariboru si prizadeva postati »globalno prepoznaven inovacijski ekosistem, v katerem bodo zaposleni in študenti z radostjo ustvarjali«. Če želi uresničiti te ambicije, bo morala igrati ključno vlogo tako pri gospodarskem razvoju kot tudi razvoju človeških virov v regiji in širše (npr. Avstriji in srednji Evropi). Kljub napredku je potrebno postoriti še marsikaj za uresničitev tega cilja, kot je razvidno iz evalvacije dosežkov na področju izobraževanja, znanstvenega raziskovanja in internacionalizacije na naslednjih straneh tega poročila.

Zaradi tega priporočamo, naj univerza natančneje opredeli svoje poslanstvo in zagotovi skladnost strategij posameznih fakultet.

2.2. Pomanjkljiva integracija

Univerza je bila ustanovljena pred manj kot štiridesetimi leti. Brez zavezujočih aktov je bilo ustanovljenih vse več fakultet. Univerza v Mariboru je tako postala skupek fakultet, ki imajo široko pristojnost odločanja in visoko stopnjo neodvisnosti. Šest fakultet je bilo ustanovljenih izven mesta Maribor, kar predstavlja dodatno oviro na poti do povezovalne politike. Pojem univerze kot enotne organizacije se je torej uveljavil precej pozno in njena vloga ter dodana vrednost ostajata uganka za številne profesorje in študente.

Ključnega pomena je, da univerza postane bolj vključujoča v dobro vseh fakultet in ne nazadnje tudi študentov. Če ne bo uvedla sprememb, UM tvega

- neenako obravnavanje študentov. Študenti različnih fakultet so obravnavani različno, npr. priznavanje kreditnih točk je odvisno od politike posamezne fakultete. Nekatere izmed njih lažje svetujejo študentom pri vprašanih v zvezi s študije m ali bodočo kariero, druge težje, kar posledično pomeni neenako obravnavanje. Upamo, da bo novoustanovljen Karierni center učinkovito deloval v dobro vseh, saj bo nudil karierno svetovanje vsem študentom in diplomantom UM.
- izgubo finančnega nadzora, ker fakultete niso vpete v univerzitetni okvir, ki bi podprl proces in pomagal izboljšati sistem vodenja.
- otežena diseminacija znanja in izkušenj zaradi velikega števila fakultet. Izvajanje reform je ovirano ali pa se odvija z različno hitrostjo, odvisno od ambicij in sposobnosti posameznih dekanov. Možnosti za širjenje dobrih praks med fakultetami žal ni veliko. Dekani, profesorji in študenti so pogosto spodbudili izboljševanje kakovosti. Nekatera izmed teh prizadevanj bi bilo smotrno razširiti po celotni Univerzi (npr. programska oprema za e-učenje, ki jo je razvil eden izmed profesorjev).

Zavedamo se, da so številni poskusi ustvarjanja enotne univerzitetne kulture v preteklosti spodleteli. V zadnjem poročilu Programa institucionalnih evalvacij iz leta 2004 je že bilo izpostavljeno razhajanje med strategijami fakultet in njihovim delovanjem. Zunanja akreditacija je sicer spodbudila razmišljanje o večji vključenosti, vendar brez oprijemljivih rezultatov. Podpiramo prizadevanja vodstva, da bi uveljavilo enotno strategijo na področju raziskovanja, internacionalizacije in evropskega povezovanja. Poleg tega podpiramo tudi strategijo na področju poučevanja, ki jo je Univerza že začela izvajati. Potrebno je spodbuditi sicer počasno, a opazno nastajanje univerzitetne kulture na nekaterih fakultetah, saj se začenjajo zavedati njene potencialne dodane vrednosti. Le-to bi lahko okrepilo rektorjeva prizadevanja za krepitev vloge univerze kot gonilne sile vseh fakultet.

Presenečeni smo bili nad vzpostavljenimi mehanizmi poročanja, ki so navedeni v samoevalvacijskem poročilu: »Na nivoju univerze poteka kontroliranje delovanja članic univerze na več nivojih: s kvartalnim poročanjem izvrševanja finančnega načrta, s pripravo letnega poročila in zaključnega računa, z izvajanjem notranje revizije ... Organi univerze se odločijo za ukrepanje v primeru ugotovljenih nepravilnosti in sicer naložijo članicam izvedbo korektivnih ukrepov. Letne načrte, ki vsebujejo vse aktivnosti na področju izobraževanja in znanstveno raziskovalnega dela, sprejmejo na poslovodnih odborih in senatih članic, nato pa jih potrdi Univerza v Mariboru v skupnem letnem načrtu za celotno univerzo«.

Bili smo mnenja, da bo tak sistem poročanja povečal učinkovitost vodenja institucije kot celote, vendar se to ni zgodilo, kar priča o tem, kako težavno je poenotiti in nadzirati avtonomne fakultete.

Univerzi priporočamo, naj preuči platforme in mehanizme, ki bi omogočili lažje širjenje informacij med posameznimi fakultetami in hkrati preprečili neodvisno delovanje. Univerza mora biti seznanjena z dogajanjem na ravni fakultet, da lahko spodbudi spremembe na fakultetah, ki izvajajo zapletene reforme ali se soočajo s proračunskimi omejitvami, ter podpre njihova prizadevanja za izboljšanje kakovosti.

Poleg tega priporočamo, naj univerza odigra osrednjo vlogo na področju obveščanja, saj bo tako lažje zaznala in izkoristila dobre prakse ter predvidela tveganja na ravni fakultet. Takšna funkcija bi tudi izboljšala kakovost ter spodbudila fakultete, da sledijo dobremu zgledu.

Poleg tega je ključnega pomena izboljšanje komunikacije tako med univerzo in fakultetami kot tudi med posameznimi fakultetami. Vzpostavitev osrednje vloge ne bi spodkopavala svobode in odzivnosti fakultet, v kolikor bi ohranili načelo subsidiarnosti.

Univerza naj še naprej tesno sodeluje z dekani in srednjimi vodstvenimi delavci ter ozavešča fakultete o dodani vrednosti, ki jo ima osrednja vloga univerze. Tako se bo povečala prepoznavnost univerze v regiji in tudi širše, saj bo njen glas veliko enotnejši kot sedaj. Poleg tega bo na tak način mogoča tudi delitev stroškov med fakultetami.

2.3. Kompleksna struktura upravljanja

Kot je določeno v Zakonu o visokem šolstvu, so organi univerze rektor, senat, upravni odbor in študentski svet.

Senat je najvišji akademski in strokovni organ, medtem ko je upravni odbor najvišji organ upravljanja visokošolskega zavoda. Rektor je strokovni vodja in poslovodni organ, ki zastopa univerzo in skrbi ter odgovarja za zakonitost dela ter učinkovitost delovanja. Pri njegovem delu mu pomagajo prorektorji, zadolženi za posamezna področja.

Fakultete imajo svoje organe, ki so prav tako opredeljeni v Zakonu o visokem šolstvu: akademski svet, senat, upravni odbor, študentski svet in dekan. Statut natančno opredeljuje pristojnosti organov univerze, fakultet in drugih članic. Poleg tega določa tudi status »strokovnih organov« za subjekte, ki niso pravne osebe in imajo omejena pooblastila v pravnem prometu, z izjemo tržno naravnanih neproračunskih dejavnosti. Senat in upravni organi fakultet so opredeljeni kot strokovni organi.

Senati fakultet sprejemajo razvojne programe in preučujejo poročila v zvezi z dosežki pe dagoških delavcev. Upravni odbori fakultet sprejemajo odločitve v zvezi z upravljanjem sredstev in dohodkov, ki so jih pridobili v svojem imenu in za svoj račun, ne odločajo pa o sredstvih univerze. Ta se dodelijo fakultetam v skladu z določenimi kriteriji. Dekani so strokovni vodje fakultet in predsedujejo upravnim odborom. Poleg tega lahko rektor prenese del svojih pristojnosti na dekane, kar se je v praksi že zgodilo. Univerzitetna knjižnica Maribor in študentski domovi imajo prav tako status strokovnih teles.

Kot je navedeno v samoevalvacijskem poročilu, je razmejitev pristojnosti med organi univerze in organi fakultet jasna. Kljub temu prihaja do velikih razhajanj med senatom in upravnim odborom univerze, kar negativno vpliva na organizacijo fakultet in izvajanje študijskih programov. Upravni odbor se ne ukvarja s financiranjem študijskih programov in izobraževanja. Senat lahko npr. sprejme nov program, toda upravni odbor nato ne razpravlja o finančnih vidikih. Takšna situacija povzroča nedoslednost v okviru določenih fakultet, ki nekatere programe nudijo zgolj na papirju, v resnici pa jim primanjkuje sredstev za njihovo izvajanje.

Rektor je vzpostavil neformalno platformo za razprave z dekani in prorektorji zadolženimi za finance. Pozdravljamo vsakršno prizadevanje, s katerim bi spodbudilo razpravo in usklajenost med nosilci odločanja. Kljub temu bi morala biti vloga te skupine bolj formalizirana in manj obrobna, kot je sedaj.

V času proračunskih rezov financiranje samo še stopnjuje omenjene poslovodne težave. Nov nacionalni sistem financiranja obsega dva dela: osnovno financiranje, ki je odvisno od stroškov ocenjenih v preteklih letu, ter razvojna sredstva, ki so odvisna od pokazateljev kakovosti. Finančne omejitve ministrstvu niso dopuščale, da bi dodelilo razvojna sredstva. Zaradi tega je proračun univerze odvisen od osnovnega financiranja, ki se je v letu 2012 zmanjšalo za 6.5 %. Dokler je bil obseg financiranja odvisen samo od števila vpisanih študentov, je število študijskih programov skokovito naraščalo. Trenutna finančna situacija pa je rektorje in dekane prisilila k razmisleku, kako preživeti. Gospodarska kriza in pomanjkanje sredstev je dejansko spodbudilo razprave med rektorji in dekani, ki si prizadevajo za preživetje in razvoj univerze ter njenih članic.

Kriza je v določeni meri spodbudila tudi spremembe v ponudbi študijskih programov. Razpoložljivost sredstev pa je postala prilagodljiva spremenljivka. Ekonomsko-poslovna fakulteta je npr. študijske programe prilagodila svojim finančnim zmožnostim (manj izbirnih predmetov, več predmetov, ki so skupni vsem katedram).

Če upoštevamo te omejitve, so prizadevanja univerze za oblikovanje dolgoročne razvojne strategije v skladu s zakonskimi obveznostmi na finančnem področju vprašljiva. Namesto tega priporočamo srednjeročni pristop, s pomočjo katerega bi se univerza lažje spopadala z negotovostjo in zagotovila prilagodljivost, ki je v spreminjajočem se finančnem okolju nujno potrebna. Srednjeročna pogodba o financiranju bi zagotovila razvoj in omogočila postavljanje jasnih in realističnih ciljev. Univerza bo lahko sprejela modre odločitve v zvezi s svojo strategijo samo pod pogojem, da se bodo ministrstvo in univerze lahko sporazumele o srednjeročnem finančnem okvirju.

2.4. Učinkovito vključevanje študentov v organe upravljanja

Študenti so v svetovalnih organih in organih odločanja zadovoljivo zastopani. Imajo kompetence na področju zagotavljanja kakovosti in svojo vlogo jemljejo zelo resno, tako na ravni fakultet, univerze kot tudi študentskega sveta. Poleg tega so deležni določenih ugodnosti, saj mora biti vloga študentskih funkcionarjev združljiva s časom, ki ga potrebujejo za opravljanje študijskih obveznosti.

Profesorji in vodje nanje gledajo kot na partnerje, kar je izjemno koristno za oblikovanje enotne univerzitetne identitete in spodbujanje kulture kakovosti, ki bi prežemala vse plasti univerze, vključno s študenti.

3. Pedagoški proces

3.1. Študenti zadovoljni s študijem

Večina študentov, s katerimi smo se pogovarjali, je izrazila zadovoljstvo z organizacijo študija in študijskimi vsebinami. Zelo zaupajo profesorjem, s katerimi sodelujejo. Tudi profesorji so zadovoljni s kakovostjo njihovih dosežkov in zavzetostjo študentov.

Bolonjski proces ocenjujejo kot dokaz evropske naravnosti univerze in hkrati kot gonilno silo izboljšav. Univerza vidi v Bolonjskem procesu način za spodbujanje študentom prijaznega pedagoškega pristopa. To vključuje tudi izbirne predmete, ki predstavljajo 10 % študijskega programa, kar omogoča individualizacijo študija. Večina študijskih programov se izvaja na prvi stopnji (dodiplomski programi), ki traja tri leta, na drugi (magistrski), ki traja dve leti (z izjemo študija medicine, ki traja šest let) ter tretji (doktorski), ki traja tri leta.

Ponudba študijskih programov kot tudi bližina Avstrije je za študente in mlade diplomante dodatna prednost, saj mnogi izmed njih ne želijo ostati v Mariboru, temveč se zaposliti drugje v srednji Evropi. Maribor je za mnoge odskočna deska v evropsko visoko šolstvo in na trg dela.

Študenti imajo velika pričakovanja v zvezi s tutorskim sistemom, ki je bil uveden leta 2011. Poleg tega se organizirajo tečaji informacijskega opismenjevanja, da se študentom olajša prehod v akademsko in znanstvenoraziskovalno okolje. Novoustanovljen karierni center pa jim bo pomagal pri prehodu na trg dela. Žal so študenti mnenja, da orodja za e-študij niso bila vpeljana v zadostni meri.

Študenti cenijo možnost brezplačnega visokošolskega izobraževanja. Oprema, prostori in knjižnice, še posebej Univerzitetna knjižnica Maribor (druga največja v Sloveniji) pripomorejo k stimulativnem učnem okolju. Doktorandi hvalijo bogato zbirko Univerzitetne knjižnice in prost dostop do informacij. Študentski domovi so kakovostni in cenovno ugodni kljub gospodarski krizi, ki vpliva na proračun univerze. V domovih je 2800 postelj za 4000 študentov, sobe pa se lahko sprostijo tudi sredi študijskega leta. Študenti so zadovoljni s kakovostjo obštudijskih aktivnosti (predvsem Univerzitetnim športnim centrom), ki dodatno krepijo občutek povezanosti z mestom in bližnjo okolico. V očeh študentov igra Univerza ključno vlogo pri požitvi mestnega življenja.

3.2. Prepletenost raziskovanja in izobraževanja

Študenti imajo možnost sodelovati v raziskovalnih programih in projektih, ki jih izvajajo profesorji, s čimer dodatno razvijajo svoje veščine. Takšne priložnosti cenijo, profesorji pa z veseljem spodbujajo zanimanje svojih študentov in jim predstavljajo možnosti, ki jih nudi poklic raziskovalca. Magistrske študente seznanjajo z raziskovalnimi aktivnostmi. Ta trend je izrazitejši v naravoslovju kot družboslovju, saj je tam več možnosti za skupinske projekte, pri katerih je lažje sodelovati. Doktorandi so prav tako vključeni v skupne raziskovalne projekte. Leta 2013 je bila vpeljana aktivnost DEMOLA Maribor, ki je bila ustvarjena in preizkušena na Finskem, s ciljem spodbujanja soustvarjanja študentov, podjetij in visokošolskih ustanov preko reševanja projektnih nalog, zanimivih za gospodarstvo. Podjetja pod okriljem Demole razpišejo projektne naloge, ki jih rešujejo skupine študentov pod mentorstvom podjetij in raziskovalcev UM.

Priporočamo, da se tudi v družboslovju in humanistiki ustvarijo možnosti za večjo vključenost študentov v raziskovanje, še posebej na prvi stopnji.

3.3. Dodaten poudarek na praktičnem projektne delu

V samoevalvacijskem poročilu je navedeno, da se je problemsko učenje v okviru načrtovanega projektne dela izkazalo za uspešno pri določenih interdisciplinarnih študijskih programih (Mehatronika, Gospodarsko inženirstvo, Arhitektura). Študenti in profesorji cenijo projektne delo, saj je olajšana interakcija, učenje pa je učinkovitejše. Univerza bi morala razmisliti o tem, da bi problemsko usmerjena predavanja nudila za vse discipline, tako da bi le-to postalo razpoznavni znak univerze, ki bi jo ločeval od tradicionalnih raziskovalnih institucij.

S stališča delodajalcev je ključnega pomena, da so študenti praktično podkovani, saj se v današnjem svetu ekonomski parametri hitro spreminjajo, Maribor pa je mesto, ki potrebuje diplomante s sodobnim znanjem in spretnostmi.

Priporočamo ustanovitev Strateškega sveta, ki je predviden tudi v Strategiji razvoja 2013-2020. Univerza mora nadaljevati z anketami o trendih na trgu dela v Sloveniji ter študijske programe prilagoditi potrebam po človeškem kapitalu v 21. stoletju.

3.4. Povečanje števila študijskih smeri in programov na račun učinkovitejšega izobraževanja

Vsaka fakulteta ima pravico po lastni presoji opredeliti študijska področja oziroma programe. Iz različnih razlogov se je število študijskih programov močno povečalo na račun usklajenega razvoja študijske ponudbe:

- Sistem financiranja v veljavi pred letom 2004 je spodbudil dekane k večjemu vpisu, da bi prejeli več sredstev. Obseg financiranja je bil odvisen od števila vpisanih študentov, zato univerze niso začutile potrebe po racionalizaciji študijskih programov. Čeprav se je sistem financiranja v obdobju od leta 2004 spreminjal, je bil do začetka leta 2011 vezan na število študijskih programov in število študentov. Zaradi tega fakultete niso imele interesa za racionalizacijo študijskih programov. Po spremembi Uredbe o financiranju v začetku leta 2011 se je začel proces racionalizacije študijskih programov.
- Vodstveni delavci in zaposleni so želeli Univerzo v Mariboru spremeniti v multidisciplinarno univerzo, ki bi ponujala največji izbor študijskih programov na vseh stopnjah v Sloveniji.
- Svoboda akademikov, ki so delovali v slabo reguliranem univerzitetnem okolju, je povzročila porast smeri znotraj programov, brez prave diagnoze potreb.
- Fakultete so začele med seboj konkurirati, katera bo vpisala več študentov. Povečanje števila študijskih smeri in programov je privedlo do ustanovitve novih fakultet.

Omenjeni trendi so povzročili podvajanje smeri, česar ne bi mogel odpraviti noben regulacijski mehanizem. Poleg tega ni bilo politične motiviranosti za racionalizacijo števila programov.

Skokovito naraščanje števila programov in fakultet je zahtevalo novo opremo, prostore in knjižnice brez delitve stroškov, saj si je vsaka fakulteta prizadevala prikazati lastno specifičnost, ne da bi želela sodelovati in združiti moči z ostalimi.

Sodelovanje med fakultetami je ključnega pomena, saj lahko delitev sredstev koristi celotni akademski skupnosti. Dva nazorna primera pričata o tem, da je še veliko manevrskega prostora za okrepitev sodelovanja med fakultetami in glavnim vodstvom:

- Knjižnični informacijski sistem koordinira Univerzitetna knjižnica, ki je samostojna članica, medtem ko so knjižnice fakultet zgolj organizacijske enote. Vsebinske aktivnosti se izvajajo v skladu z notnimi standardi. Akademski skupnosti in fakultetne knjižnice niso podprle strategije razvoja, ki jo je leta 2010 pripravila Univerzitetna knjižnica in je predvidevala enotno knjižnično storitev na univerzi.
- Glavno vodstvo koordinira razvoj podpornih storitev v okviru rektorata. Kljub temu ni bila izdelana skupna strategija razvoja za podporne storitve na ravni fakultet.

Zaradi tega priporočamo, da Univerza v sodelovanju s fakultetami razmisli o tem, kako bi bolje povezala storitve in opremo v dobro vseh študentov univerze, ne le tistih z lastne fakultete. V času večje multidisciplinarnosti, ki jo zagovarja univerza in v katero so vpete številne fakultete, je koordinacija ključnega pomena. Poleg tega bi morala univerza zagotoviti, da se sredstva ne porabljajo z namenom podvajanja, temveč za raziskovanje področji, na katerih so mogoče sinergije.

Sicer ne priporočamo pre nagljenega združevanja ali zapiranja fakultet, vendar je potreben strateški razmislek o morebitnih sinergijah.

Univerza mora poleg tega razmisliti, kako opredeliti in diferencirati visokošolske in strokovne programe. Oboji imajo podobno vsebino in vodijo k sorodnim nazivom. Poleg tega jih izvajajo isti profesorji na istih fakultetah. Edina razlika so vpisni pogoji, saj se pri strokovnih programih zahteva manjše število točk. Študenti strokovnih programov so nekoliko bolj izolirani, saj nimajo predstavnikov v študentskem svetu. Univerza mora to upoštevati in predvideti močnejši razvoj programov vseživljenjskega učenja, kar bi koristilo lokalnemu gospodarskemu okolju. Zaradi tega je treba vzpostaviti tesnejši stik z interesnimi skupinami.

3.5. Nužen poglobljen razmislek o izobraževalni strategiji

Zgoraj omenjene posledice bi morali upoštevati vsi zaposleni:

- Današnja študijska ponudba je zelo nejasna in težko razumljiva tako za bodoče študente kot tudi delodajalce in mednarodne interesne skupine.
- Finančne evforije, ki je vladala med leti 2003 in 2010, je sedaj konec in univerza mora študijsko ponudbo prilagoditi svojim finančnim zmožnostim.

Priporočamo poglobljen razmislek o pedagoških prioritetah Univerze v Mariboru v luči potreb študentov, trga dela in družbe na sploh. Strategija o izobraževanju, ki je v nastajanju, mora preučiti vse vidike v zvezi z ustreznostjo in pričakovano kakovostjo visokega šolstva v Mariboru.

Nadalje priporočamo jasnejšo opredelitev strukture, v okviru katere naj bi potekal razmislek o vsebini in organizaciji študijskih programov. Trenutno se niti senat niti upravni odbor ne ukvarjata s temi vprašanji. Poleg tega se v tem pogledu močno razlikujejo tudi stališča posameznih fakultet.

UM bi morala razmisliti tudi o tem, kako podpreti učitelje pri izvajanju alternativnih učnih metod, širjenju dobrih praks, uvajanju problemsko usmerjenega učenja v vseh disciplinah, nadaljnjem preučevanju multidisciplinarnosti in enotnem razumevanju filozofije in orodij bolonjskega procesa (izračun kreditnih točk, priloga k diplomu). Nekateri učitelji že uporabljajo te metode, medtem ko drugi ostajajo pri klasičnem pristopu k poučevanju. UM je vzpostavila tudi računalniški center, ki nudi tehnično podporo študentom in učiteljem, vendar nekateri sploh ne vedo, da obstaja.

Če želi UM postati inovativna univerza v skladu s svojo razvojno strategijo, morajo biti učitelji in študenti seznanjeni z najnovejšimi učnimi metodami. Priporočamo ustanovitev centra za kakovost poučevanja, ki bi organiziral in usklajeval strokovni razvoj pedagoškega osebja, izvajal raziskave in razvoj na pedagoškem področju in nudil individualno svetovanje za učitelje in fakultete. Poleg tega bi prispeval k uvajanju bolonjskega procesa v predavalnice. Predlagamo tesno sodelovanje centra z Univerzitetno knjižnico, ki je povezana z akademsko skupnostjo in nudi podporo pedagoškim aktivnostim in raziskovanju v okviru univerze.

3.6. Kljub napredku prihaja do razhajanj v razumevanju ciljev bolonjskega procesa

Bolonjski proces ni pomagal racionalizirati programov in je bil neenakomerno implementiran, zaradi česar so študenti pogosto izpostavljeni neenakemu obravnavanju, npr. pri priznavanju kreditnih točk. Nekatere fakultete imajo več sredstev kot druge in lahko zaradi tega nudijo večjo podporo (npr. pri iskanju prakse), medtem ko so študenti drugih fakultet prepuščeni sami sebi.

Presenetilo nas je zlasti različno razumevanje bolonjskega procesa med posameznimi fakultetami. Ponekod se je razlikovalo celo od profesorja do profesorja iz iste fakultete. O tej reformi še zmeraj kroži veliko zmotnih prepričanj, pogosto pa služi tudi kot grešni kozel, ko se univerza sooča s težavami.

Priporočamo, da usposabljanje v okviru habilitacij vključuje več podrobnega znanja o bolonjskem procesu. Vzpostaviti je potrebno več sistematične komunikacije tako o dodani vrednosti kot tudi omejitvah bolonjskega procesa.

4. Raziskovanje

4.1. Močna zavezanost vzpostavitvi raziskovalnih kapacitet

Raziskovalno delo se odvija v 46 raziskovalnih programih in enem infrastrukturnem programu, od tega je UM nosilka 20 raziskovalnih programov. V nacionalnem prostoru se znanstvenoraziskovalno delo razvija predvsem v okviru 14 temeljnih projektih, 15 aplikativnih projektih, 3 podoktorskih projektih in 13 ciljnih raziskovalnih projektih. V univerzitetnem podjetniškem inkubatorju je bilo v letu 2011 inkubiranih 9 novih start-up podjetij.

V mednarodnem prostoru je bila UM v letu 2011 prisotna s 50 bilateralnimi znanstvenoraziskovalnimi sodelovanji, 97 partnerstvi projektov 7. Okvirnega programa ter 83 drugih raziskovalnih projektih (npr. ERANET¹, EUREKA² itd.). Na osnovi podpisanih bilateralnih sporazumov sodeluje s 95 ustanovami s štirih celin, poleg tega je članica mednarodnih visokošolskih zvez, kot je npr. Podonavska rektorska konferenca (DRC). V ospredju so aktivnosti za sodelovanje v realizaciji Podonavske strategije, v okviru katere bo univerza predlagala in koordinirala projekte na področju razvoja odličnega raziskovalnega kadra ter raziskav za gospodarsko okolje.

Pozdravljamo prizadevanja Univerze v Mariboru na področju človeških virov, kar se odraža v implementaciji Kadrovske strategije Univerze v Mariboru, ki vključuje načela evropske listine za raziskovalce in kodeks ravnanja pri zaposlovanju raziskovalcev (2010-2014). Za delo v raziskovalni dejavnosti usposablja 106 mladih raziskovalcev, ki predstavljajo kadrovski podmladek raziskovalnih skupin. Poleg tega se univerza zaveda pomembnosti razpoložljivosti in dostopa do znanstvenih informacijskih virov, ki jih zagotavlja osrednja univerzitetna knjižnica.

Univerza je podala več pobud: RAZ:UM (Raziskovalno, Razvojno in Umetniško središče Univerze v Mariboru), CORE@UM (Center za odprte inovacije in raziskave UM, ki se navezuje na evropsko iniciativo za aktivno in varno staranje) in »Out of the Box« seminarji, ki spodbujajo nekonvencionalno, kreativno razmišljanje in nove zamisli. Univerza bo vzpostavila tudi sodoben infrastrukturni center imenovan LAB:UM. V ta namen bo pridobila sredstva iz strukturnih skladov. UM je sprejela Strategijo znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti 2013-2018, ki temelji na pametni specializaciji ter ustreznih nacionalnih in evropskih dokumentih. Poleg tega so v pripravi tudi nova habilitacijska merila, ki se osredotočajo na naslednja štiri področja: temeljne raziskave, aplikativne raziskave, internacionalizacija in delo s študenti.

Prav tako pozdravljamo prizadevanja za diseminacijo in popularizacijo znanstvenega raziskovanja v civilni družbi. UM izvaja vrsto aktivnosti, kot so srečanja, sestanki, razstave, publikacije, sodelovanje z lokalnimi centri za promocijo znanosti, promocijski material, spletne strani itd.

¹ Cilj ERA-NET iniciative je okrepitev sodelovanja in koordinacije raziskovalnih aktivnosti, ki se izvajajo na nacionalni ali regionalni ravni v državah članicah.

² EUREKA je evropska mreža za industrijske raziskave in razvoj, ki krepi evropsko konkurenčnost z uveljavljanjem skupnih tržno usmerjenih raziskav in razvoja.

4.2. Raziskovalni dosežki le na določenih področjih

V samoevalcijskem poročilu je navedeno, da je »uspešnost UM v zadnjem (tri ali petletnem) obdobju ocenjena glede na izbrane primerljive evropske univerze in v primerjavi s slovenskimi univerzami. Analiza citiranosti objav naznanja, da je odmevnost raziskav na UM primerljiva glede na referenčne evropske in preostale slovenske univerze. Časovni trend števila objav in njihova citiranost kaže obetavni trend naraščanja«.

Po natančnejšem pregledu samoevalvacijskega poročila in dokumentacije, v katero smo dobili vpogled v času obiska, se je izkazalo, da prihaja do velikih razhajanj na področju znanstvenih objav. Le določene naravoslovne fakultete (medicina, inženirstvo, kemija, naravoslovje in matematika) imajo veliko število objav in izvajajo pomembne znanstvene projekte. Pravna fakulteta pa npr. še ni objavila skoraj ničesar, medtem ko Filozofska fakulteta objavlja zelo malo. Opazili smo tudi, da je UM neuspešna pri pridobivanju patentov, kljub temu da število prijav narašča.

4.3. Nujne so raziskovalne prioritete

UM je mlada univerza, ki je v preteklih desetih letih večino svojih prizadevanj usmerila v širjenje izobraževanja in ne toliko v raziskovanje. Kljub temu se želi uveljaviti kot raziskovalno naravnana univerza, pri čemer pa ji delajo konkurenco že uveljavljene raziskovalne univerze tako v Sloveniji kot tudi sosednjih državah, kot sta Avstrija in severna Italija. UM se sooča s proračunskimi rezi in vse kaže, da bo proračun tudi v prihodnosti skromen. Univerza nima zmožnosti, da bi ustanovila ogromne laboratorije ali kupila drago opremo. Sicer lahko sodeluje v velikih evropskih raziskovalnih projektih, vendar nima zadostnih kapacitet, da bi takšne projekte vodila. Poleg tega bi morala razmisliti o svojem položaju v luči kritične mase, ki jo je mogoče doseči na nivoju države.

Menimo, da bi se morale tiste fakultete, ki niso osredotočene na znanstvene raziskave, ukvarjati predvsem z aplikativnimi projekti, kar bi ustrezalo trenutni situaciji in najverjetneje tudi situaciji v (in bližnji) prihodnosti. Takšna usmeritev ne bi ovirala raziskovalno naravnanih fakultet pri izvajanju temeljnih projektov. Prepričani smo, da bi aplikativne raziskave spodbudile večje vključevanje humanističnih fakultet v projekte. Pridobivanje evropskih sredstev iz strukturnih skladov bi bilo lažje kot pridobivanje namenskih sredstev za raziskave. Na tak način bi imeli tudi študenti humanistike več možnosti za sodelovanje pri projektih. UM je že dokazala svojo sposobnost vodenja aplikativnih znanstvenih projektov. Pogovori z raziskovalci in vodji univerz so pokazali, da že sama lokacija v obmejni regiji omogoča drugačne raziskovalne dejavnosti v primerjavi s prestolnico. Tudi mi menimo, da lahko tak položaj izboljša prepoznavnost univerze.

RAZ:UM je v letu 2012 povezoval UM in projekt EPK, v okviru katerega je potekalo več kot trideset projektov. Vsi projekti so povezovali številne specializirane, večinoma interdisciplinarno zasnovane projekte s področja znanosti in umetnosti: Hiša arhitekture, Hiša znanosti, Umetnost zdaj, ŠOK – Študentska oaza kulture, OBC 2012 – Out-of-the-Box Conference 2012 idr. V letu 2013 je UM aktivno sodelovala v projektih, ki so potekali v okviru Evropske prestolnice mladih.

Priporočamo, da UM gradi na dosedanjih izkušnjah s projektnimi aktivnostmi in spodbudi nastajanje aplikativnih raziskav. UM podpira multidisciplinarno raziskovalne projekte (npr. s področja starajočega prebivalstva), saj nudi vsem fakultetam možnost sodelovanja v okviru univerze.

Če bo UM v prihodnosti zares postala gonilna sila regionalnega inovacijskega ekosistema, bodo raziskovalne usmeritve morda morale vključevati tudi temeljne raziskave. Kljub temu ima trenutno manj kot polovica fakultet možnost doseči najvišje standarde na področju mednarodnih raziskav. Nasprotno pa bi aplikativne raziskave okrepile znanstvene dejavnosti in povečale konkurenčnost univerze v ekonomiji znanja.

5. Prispevek k družbi

5.1. Močna zavezanost tretji misiji univerze

Na fakultetah in drugih članicah potekajo številne aktivnosti, ki jih vodi UM. V samoevalvacijskem poročilu je navedeno, da »UM zagovarja pomen t.i. »tretje misije«, pri čemer poudarja, da je poleg raziskovalne in izobraževalne dejavnosti izjemno pomembna interakcija z okoljem na področju izmenjave znanj in dobrih praks na področju raziskovalnega, umetniškega in izobraževalnega dela«. Npr. UM sodeluje pri projektu "European Indicators and Ranking Methodology for University Third Mission" (E3M), poleg tega pa koordinira projekt »Co-operation of SEE science parks for the promotion of transnational market uptake of R&D results and technologies by SMEs« v okviru RAZ:UM-a.

Pozdravljamo odločitev univerze, da bo izkoristila svojo geografsko lokacijo (bližino Avstrije in srednje Evrope). Na tem območju delujejo številne razvojne agencije, ki sodelujejo z univerzo (npr. nacionalne agencije za prenos znanja, Slovenski JAPTI, Slovak Centre of Scientific and Technical Information (SCSTI), ASTER Joint Stock Consortium iz Italije, Hungarian Investment and Trade Agency HITA iz Madžarske itd.). V regiji je torej veliko možnosti za sodelovanje in povezovanje na področju znanstveno-raziskovalne in razvojne dejavnosti.

Leta 2011 je bil ustanovljen Svet za trajnostno in družbeno odgovorno univerzo (TDOU), ki ga vodi rektor. Svet je pripravil nove strateške usmeritve UM. V aprilu 2012 je bila ustanovljena še Komisija za trajnostni razvoj in družbeno odgovornost, ki je pripravila predlog politike TDOU, seznam aktivnosti TDOU do 2020 in med njimi določila prioritete za leto 2013. »S širjenjem znanja in uveljavljanjem primerov dobre prakse bo UM zniževala stroške, spodbujala družbeno odgovornost in okoljsko zavest (Samoevalvacijsko poročilo)«.

5.2. Dobri stiki z lokalnim okoljem

Pozdravljamo uspehe, ki jih je UM dosegla v sodelovanju z bližnjim okoljem. UM je po mnenju številnih interesnih skupin (podjetja, mediji, socialno varstvo, kulturne organizacije, bolnišnice) pomemben regijski akter. Izziv predstavlja zlasti, kako spodbuditi eksterne interesne skupine k večji predanosti dejavnostim univerze. V Sloveniji ni uveljavljena praksa, da bi neakademski akterji igrali vlogo pri pedagoškem delu ali upravljanju visokošolskih zavodov. Na Univerzi v Mariboru je razvoj praktičnega usposabljanja postal gonilna sila pri tesnejšem povezovanju s podjetji. Kljub temu je še veliko manevrskega prostora za izboljšave.

V preteklih treh letih je Karierni center UM okrepil sodelovanje z družbo. Center izvaja različne izobraževalne in svetovalne dejavnosti, s katerimi bistveno olajša prehod študentov iz univerze v delovno okolje po zaključku študija. Sklenjena so bila tudi sistematična in bolj formalna partnerstva. Center je vzpostavil baze podatkov o zunanjih interesnih skupinah in okrepil komunikacijo z univerzitetnim okoljem. Strokovna ekipa je predana tretji misiji univerze, delovnim praksam in integraciji podjetij ter storitev v okviru univerze.

Priporočamo okrepljeno delovanje Kariernega centra, ki bi ga lahko preoblikovali v agencijo za svetovalne dejavnosti na področju ponudb za delo in zahtev trga. Poleg tega bi center lahko razvijal socialno podjetništvo, pri čemer so naložbe v kadre in znanje ključnega pomena za regionalni razvoj –

ne le s strogo ekonomskega stališča, temveč tudi z vidika kapacitet za preučevanje novih možnosti v prihodnosti (npr. v tem smislu bi lahko koristili program Erasmus za mlade podjetnike).

5.3. Večja udeležba interesnih skupin

UM obžaluje, da le kopica študijskih programov vključuje vsebine vezane na inovacije in upravljanje intelektualne lastnine v korist sodobne družbe in bodočih generacij. Tudi podjetništvo je le redko vključeno v študijske programe.

Priporočamo formalizacijo strukture, ki bi redno sodelovala z interesnimi skupinami, saj le-te težko razumejo delovanje univerze, če niso imele predhodnih stikov s profesorji.

Člani alumni klubov bi lahko pomagali vzpostaviti stik med delodajalci in univerzo. Delovali bi lahko kot kontaktne osebe tako za študente, ki iščejo delovno prakso, kot tudi učitelje, ki iščejo projektne partnerje.

Poleg tega menimo, da bi lahko UM zaradi svojega položaja in razpoznavnosti v širši družbi postala žarišče za sodelovanje eksternih interesnih skupin in akademske skupnosti.

6. Kultura kakovosti

6.1. Robusten sistem, ki temelji na Centru za razvoj kakovosti in Komisiji za ocenjevanje kakovosti

Kultura kakovosti sega v devetdeseta leta. Univerza v Mariboru je pristopila k oblikovanju notranjega sistema kakovosti leta 1997, ko je ustanovila posebno komisijo, ki od leta 2003 nosi ime Komisija za ocenjevanje kakovosti univerze (KOKU) in je od tedaj tudi stalna komisija Senata UM.

Leta 2006 je UM je ustanovila samostojno strokovno službo za kakovost z enim zaposlenim sodelavcem, ki je koordiniral aktivnosti v smislu spremljanja kakovosti ter nudil strokovno podporo KOKU. Takšen organ ni zakonsko predpisan, a odraža predanost zagotavljanju kakovosti. KOKU pripravlja poročila za senat ter zbira poročila od fakultet, ki so ustanovile svoja telesa za kakovost. KOKU vsako leto predstavi več različnih poročil in analiz senatu.

Od leta 2009 UM izvaja interne institucionalne evalvacije v skladu s standardi in merili Nacionalne agencije za kakovost v visokem šolstvu. V letu 2012 je univerza pristopila k izvajanju »follow up« notranjih institucionalnih evalvacij.

Leta 2011 je novo izvoljeni rektor prof. dr. Danijel Rebolj razvoj kakovosti opredelil kot prioriteto v svojem programu dela. V vodstveno ekipo je imenoval prorektorico za razvoj kakovosti in ustanovil je Center za razvoj kakovosti, ki zaposluje dva strokovna sodelavca. Pomembna naloga centra je spodbujanje in vodenje vseh aktivnosti za razvoj celovitega sistema zagotavljanja in spremljanja kakovosti.

Senat UM je konec leta 2012 sprejel Poslovnik kakovosti, da bi bili cilji in procesi na področju zagotavljanja kakovosti jasno opredeljeni v enem samem dokumentu. Iz tega je razvidna zavezanost poenotenju akademske skupnosti. Istega leta je potekalo tudi strokovno svetovanje zunanjih ekspertov (»peer review«) pri vrednotenju dela na področju družboslovja, humanistike in naravoslovja.

UM je bila poleg tega pobudnica sprejetja Resolucije o zavezanost slovenskih univerz za razvoj kulture kakovosti, ki so jo marca 2012 podpisali rektorji slovenskih univerz.

6.2. Zagotavljanje kakovosti pred nedavnim postala ena izmed najpomembnejših priorit

KOKU nima pravice uveljavljati svojih priporočil, saj deluje pod nadzorom senata. Profesorji, vodstveni delavci in študenti so se pritoževali nad omejenim vplivom, ki ga imajo poročila. Dobili smo občutek, da senat nerad ukrepa v zvezi z nekaterimi priporočili navedenimi v poročilih.

Članice UM na podlagi opravljenih samoevalvacij izdelajo akcijske načrte korektivnih ukrepov, katerih uresničevanje nato spremljajo same. Komisija za ocenjevanje kakovosti univerze zahteva, da članice UM v svoje samoevalvacijsko poročilo uvrstijo tudi podrobnejšo analizo akcijskega načrta iz preteklega samoevalvacijskega poročila. Nekatere fakultete to naredijo, mnoge pa ne. Samoevalvacijska skupina priznava to pomanjkljivost v svojem poročilu: »Ključna slabost, ki jo ugotavljamo, je prepočasno reagiranje pri odpravljanju ugotovljenih sistemskih pomanjkljivosti in slabosti. Univerza ima nerazvit notranji sistem kakovosti, ki bi temeljil na določenih prioritetah

spremljanja izbranih indikatorjev kakovosti v danih pogojih. Ravno tako ugotavljamo neusposobljenost vseh zaposlenih, študentov, funkcionarjev in članov organov za razumevanje nujnosti razvoja kulture kakovosti in s tem povezane tudi posameznikove odgovornosti«.

Na področju zagotavljanja kakovosti ni vzpostavljenega enotnega sistema spremljanja na ravni univerze. Center za razvoj kakovosti vzpostavlja sistem spremljanja akcijskih načrtov fakultet in drugih članic, kjer bi lahko izvajali »follow-up« institucionalne evalvacije. To iniciativo pozdravljamo.

Prihodnost zagotavljanja kakovosti je v rokah Centra za razvoj kakovosti, ki je bil vzpostavljen z namenom, da koncept kulture kakovosti približa celotni akademski skupnosti, ne samo senatu in posameznim skupinam. Center bi moral prispevati k izboljšanju kakovosti in se ne omejevati zgolj na podajanje diagnoz kakovosti. Center sodeluje s tujimi agencijami, nacionalno agencijo za zagotavljanje kakovosti ter partnerskimi institucijami v Sloveniji in igra pomembno vlogo pri oblikovanju strategij za celotno univerzo. Vodstvo UM ga jemlje zelo resno, zato je investiralo v človeški kapital in mu dodelilo vlogo uradnega telesa. Univerza je posebej za področje zagotavljanja kakovosti imenovala prorektorico, ki skupaj s centrom redno sodeluje z dekani, upravnim odborom in nacionalno agencijo. Člana centra sta hkrati tudi strokovnjaka Programa za institucionalne evalvacije. Na tak način je univerza povezana tudi z evropsko dimenzijo zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu. Sodelovanje s komisijo je vzpostavljeno in prorektorica se udeležuje njihovih sestankov.

Predanost centra komunikaciji in spodbujanju kakovosti je na nas naredila velik vtis. V zvezi z zagotavljanjem kakovosti nismo naleteli na odpor s strani akademske skupnosti. Študenti so v razvoj kakovosti vključeni že dlje časa. Univerza je omogočila usposabljanje študentov z namenom oblikovanja lastnega modela vključenosti študentov v sistem zagotavljanja in spremljanja kakovosti. Center posveča posebno pozornost prepoznavanju področji, na katerih lahko ima zagotavljanje kakovosti največji učinek. Oprijemljivi rezultati so vidni (poslovniki, strategije zagotavljanja kakovosti), proces zagotavljanja kakovosti pa je vzpostavljen in formaliziran. Komunikacija in usposabljanje postajata vse bolj razširjena (s pomočjo delavnic, informacij na spletnih straneh, seminarjev itd.). »Follow-up« evalvacije se redno izvajajo in bodo najbrž kmalu postale uveljavljena praksa. Nekatero fakultete so bile na novo ustanovljene in center prilagaja svojo vlogo tistim, ki potrebujejo večjo pozornost. Trud centra in prorektorjev je bil poplačan.

Priporočamo, da UM poda iniciative za sprejemanje odločitev v zvezi z zagotavljanjem kakovosti. Še zmeraj preveč poročil konča na policah. Svetujemo tudi, da se zagotavljanje kakovosti poveže s financami, saj ostajata ti področji nekoliko ločeni. Del sredstev, ki jih prejema fakultete, bi se moral nakazati samo pod pogojem, da so bila upoštevana priporočila izdelana v letnem poročilu o zagotavljanju kakovosti.

V idealnem primeru naj bi zagotavljanje kakovosti služilo vzpostavitvi vključujoče univerze. Zaradi tega menimo, da bi se moralo zagotavljanje kakovosti osredotočiti na kakovostno poučevanje in učenje: v kolikor bo ustanovljeno kakovostno poučevalno telo, bo ključnega pomena povezava s Centrom za razvoj kakovosti.

6.3. Napredek v zvezi s študentskimi anketami

Različne študentske ankete postopoma prispevajo k spremembam študijskih programov in pedagoškega procesa, ki postaja vse bolj prijazen študentom. Kljub temu so v samoevalvacijskem poročilu obravnavane težave v zvezi s ključno anketo – študentsko anketo o pedagoškem delu visokošolskih učiteljev in sodelavcev – ki ima tudi izjemno pomembno vlogo v habilitacijskem postopku.

- Študenti ne verjamejo, da način anketiranja zares zagotavlja anonimnost, zaradi česar ne upajo odkrito ovrednotiti dela profesorjev.
- Ocenjevalna lestvica (od -2 do 2) ni bila pravilno ovrednotena; večina učiteljev dobi nadpovprečno oceno.
- Odzivi vodstva se razlikujejo od fakultete do fakultete. Nekatere preverijo, zakaj prihaja do slabih rezultatov, medtem ko jih druge preprosto zanemarijo.

Vzpostavljen je univerzitetni študentski evalvacijski sistem, ki poteka vzporedno z evalvacijami na ravni fakultet. Priporočamo prenovno študentskih evalvacij z namenom prepoznavanja potencialnih sinergij z evalvacijami na ravni fakultet.

7. Internacionalizacija

7.1. Dinamična strategija internacionalizacije

Od leta 1999 UM aktivno sodeluje v programu Erasmus, v okviru katerega je podpisala 425 bilateralnih sporazumov. V študijskem letu 2012/2013 je odšlo na izmenjavo v tujino 323 študentov, na UM pa je študiralo 398 tujih študentov. Kratkoročna mobilnost intenzivno poteka tudi v obliki mednarodnih poletnih šol, ki se organizirajo vsako leto na ravni oddelkov.

Poleg sporazumov v okviru programa Erasmus je UM podpisala bilateralne sporazume s 95 partnerskimi institucijami s štirih kontinentov. Poleg tega je članica številnih mednarodnih združenj, kot je npr. Podonavska rektorska konferenca.

Za tuje študente se predavanja in študijski programi izvajajo v angleškem jeziku, kar velja tudi za nekatere magistrske in doktorske programe.

7.2. Nujna je bolj osredotočena strategija

UM meni, da trud na področju internacionalizacije še ni pripomogel k večji prepoznavnosti v evropskem visokošolskem prostoru. Zaradi tega je vodstvo oblikovalo ambiciozno strategijo, s pomočjo katere bi se internacionalizacija uveljavila na vseh fakultetah. Pozdravljamo prizadevanja UM, da bi internacionalizacija postala gonilna sila za izboljšanje kakovosti. UM podpira mobilnost študentov in zaposlenih. Poleg tega je prepričana, da bi morali biti z internacionalizacijo prežeti učni načrti, pedagoško delo, raziskovalne dejavnosti in komercializacija raziskav ter vsi drugi pomembni vidiki, ki univerzo umeščajo v globaliziran svet.

UM je opredelila specifična geografska območja (srednja Evropa in nekatere večje regije v tujini) in ovrednotila doslednost stikov s partnerskimi univerzami, da bi strategija internacionalizacije temeljila zgolj na tistih partnerstvih s tujimi institucijami, ki so se v preteklosti izkazala za uspešna.

UM mora zagotoviti, da so vse fakultete prevzele strategijo internacionalizacije in da imajo besedo pri njeni implementaciji. Za učinkovito internacionalizacijo je ključnega pomena, da je univerza poenotena glede zunanjih odnosov. Vsi učitelji bi se morali zavedati, zakaj in na katerih področjih UM internacionalizira izobraževanje in raziskovanje. V nasprotnem primeru obstaja tveganje, da strategija ne bo temeljila na dejanskih interesih fakultet.

UM bi morala poiskati univerzitetne mreže, v katere so vključene podobne institucije, saj bi zaradi sorodnega profila lažje delile dobre prakse na področju izobraževanja in raziskovanja. Potrebno je uskladiti tudi različne strategije (izobraževanje, raziskovanje in internacionalizacija).

8. Zaključek

Pozdravljamo uspehe, ki jih je UM dosegla v obdobju od preteklih institucionalnih evalvacij (1998 in 2004). Kljub temu so določeni izzivi, ki so bili takrat prepoznani, še zmeraj aktualni (predvsem prevelika neodvisnost fakultet). Ključni izziv je torej uvajanje reform.

Poglavitno pomanjkljivost predstavlja slabo integrirana institucija sestavljena iz neodvisnih članic. Nujno potrebno je tesnejše sodelovanje, ki bi koristilo fakultetam in prispevalo k večji kakovosti pedagoškega procesa. V nasprotnem primeru bo situacija na dolgi rok postala nevzdržna. Finančne težave in vse večja konkurenca med visokošolskimi zavodi v Evropi in po svetu bi lahko spodkopale dosedanja prizadevanja in dosežke. Ustvarjanje dodane vrednosti za fakultete in njihovo upravljanje – ki ne sme omejevati avtonomije poslovanja – je pogoj, da lahko UM optimistično zre v prihodnost.

Povzetek priporočil

Vodenje in institucionalno odločanje

- usklajevanje strategij posameznih fakultet z enotno strategijo univerze
- natančnejša izjava o misiji univerze
- vzpostavitev mehanizmov za lažje širjenje informacij med fakultetami in službami rektorata
- vzpostavitev osrednje funkcije obveščanja
- ustanovitev strateškega sveta v sodelovanju z interesnimi skupinami

Izobraževanje

- izboljšanje študijske ponudbe s programi vseživljenjskega učenja
- ustanovitev centra za kakovost poučevanja, ki bi bil povezan s Centrom za razvoj kakovosti
- seznanjanje učiteljev z bolonjskim procesom
- konsolidacija in razvoj Kariernega centra

Raziskovanje

- razvoj aplikativnih raziskovalnih projektov in projektno usmerjenega izobraževanja

Kultura kakovosti

- pogojevanje financiranja z dosežki na področju zagotavljanja kakovosti
- boljša izraba rezultatov zagotavljanja kakovosti (poročila)
- prenova študentskega evalvacijskega sistema

Internacionalizacija

- Vse fakultete in vsi pedagoški delavci morajo biti prežeti z internacionalizacijo.
- razvoj mrež z univerzami s sorodnimi profili